ולרבי יוחנן בן ברוקא [א]דאמר על שניהם הוא אומר [1]ויברך אותם אלהים [ב]פרו ורבו מאי איכא למימר משום דהוה ת"ת ופדיון הבן שני כתובים הבאים כאחד [ג]וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין ולרבי יוחנן בן ברוקא נמי ניהוו פריה ורביה ומורא שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין צריכי דאי כתב רחמנא מורא ולא כתב פריה ורביה הוה אמינא וכבשוה אמר רחמנא איש דדרכו לכבש אין אשה דאין דרכה לכבש לא ואי כתב פריה ורביה ולא כתב מורא ה"א [ד]איש דסיפק בידו לעשות אין אשה דאין סיפק בידה לעשות לא וכיון דאין סיפק בידה לעשות לא תתחייב כלל צריכא הניחא למ"ד שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר אמר רבא [ה]פפונאי ידעי לה לטעמא דהא מילתא ומנו רב אחא בר יעקב אמר קרא [2]והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך [ו]הוקשה כל התורה כולה לתפילין מה תפילין מ"ע שהזמן גרמא ונשים פטורות אף כל מ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות ומדמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות מכלל דמ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות הניחא למ"ד תפילין מ"ע שהזמן גרמא אלא למ"ד תפילין [ז]מ"ע שלא הזמן גרמא מאי איכא למימר מאן שמעת ליה דאמר תפילין מ"ע שלא הזמן גרמא ר' מאיר וסבר לה שני כתובים הבאים כאחד [ח]וכל[ט] שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין ולר' יהודה דאמר שני כתובים הבאים כאחד מלמדין ותפילין מ"ע שלא הזמן גרמא מא"ל משום דהואי מצה שמחה והקהל שלשה כתובים הבאים כאחד ושלשה כתובים הבאים כאחד אין מלמדין: [א]וכל מצות לא תעשה וכו': מנהני מילי [י]אמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא [3]איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם [ב]השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה [כ]דבי רבי אליעזר תנא אמר קרא [4]אשר תשים לפניהם השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינים שבתורה דבי חזקיה [ל]תנא אמר קרא [5]והמית איש או אשה השוה הכתוב אשה לאיש לכל מיתות שבתורה [מ]וצריכא דאי אשמעינן הך קמייתא משום כפרה חס רחמנא עלה אבל דינין אימא איש דבר משא ומתן אין אשה לא ואי אשמועינן הא משום דחיותה היא אבל כופר אימא

איש

ופדיון הבן. דילפינן לעיל בפירקין (דף כט.) נשים פטורות מלפדות בניהם דכתיב[נ] תיפדה תפדה: **ולר' יוחנן בן ברוקא דאמר.** חיובא בפריה ורביה כתיב בנשים היכי יליף תו שאר מצות עשה שלא הזמן גרמא לחיוב ממורא הא הוו מורא ופריה ורביה שני כתובים הבאין כאחד: **צריכי.** כלומר לאו באין כאחד ניניהו ולמימרא דאין מלמדין אלא תרוייהו צריכי דאי הוה כתב חד לא גמיר אידך מיניה: **דרכו לכבש.** את הארץ במלחמה ואין דרכה כו' וכיון דלא קרינן בה וכבשוה לא קרינן בה פרו ורבו: **סיפק בידו לעשות.** לכבד את אביו שאין אימת אחרים עליו: **לא תתחייב כלל.** אפילו פנויה: **הניחא כו'.** לעיל קאי דאותיבנא נילף מת"ת ושנינן משום דהוי ת"ת ופדיון הבן כו': **מא"ל.** נילף מת"ת ופדיון הבן שאר מצות עשה שלא הזמן גרמא לפטור: **פפונאי ידעי כו'.** תלמידים שבפפונא ומנו רב אחא בר יעקב שהיה דר בפפונא כדאמר בהשותפין (ב"ב דף טז.) גבי שטן ופנינה לש"ש נתכוונו דרשה רב אחא בר יעקב בפפונא אתא שטן ונשקיה אכרעיה: **למען תהיה תורת ה'.** הרי כל התורה הוקשה לתפילין ולא שבקינן הקישא וגמרינן מבנין אב ממצה והקהל לזמן גרמא ולא מתלמוד תורה ופדיון הבן לשלא הזמן גרמא: **ומדמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות שלא הזמן גרמא נשים חייבות.** מדאיצטריך למיכתב היקישא למיפטרינהו מזמן גרמא מכלל דבשאר מצות חייבות: **הניחא כו'.** פלוגתא היא במסכת שבת (דף סא.) ובפרק בתרא דעירובין (דף צה:): **מא"ל.** א"כ איפכא איכא למילף דשלא הזמן גרמא נשים פטורות: **ומשני מאן שמעת ליה האי סברא ר"מ.** בעירובין ולדידיה לא איצטריך היקישא אלא כדגמרינן ברישא מבנין אב וגמר מראיה דהוי מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות ודקשיא לן לעיל ונילף ממצה והקהל לחובא ר"מ סבר שני כתובין הבאים כאחד אין מלמדין: ופרכינן **ולרבי יהודה דאמר מלמדין.** בסנהדרין בפ' ד' מיתות (דף סז:) ואמר נמי בעירובין (דף צו:) דתפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא מא"ל מהיכא תיתי פטורא למצות עשה שהזמן גרמא: **משום דהוי שמחה כו'.** ולא סבירא לן כאביי דאמר לעיל אשה בעלה משמחה: **לכל עונשין.** ולאוין [ס]עונשין מלקות הן: **דבי ר' אליעזר תנא כו'.** לאו לפרושי מתני' מייתי לה אלא איידי דאייתינא עונשין מייתי נמי אגב מהיכא איתרבו לדיני ממון ומיתה למות על ידן ההורגן: **לכל מיתות.** שיתחייב ההורגן עליהם מיתה וכן השור כופר: **הך קמייתא.** דמישתעי בקרבן שבועת הפקדון דגזל הגר בפ' נשא: **דחיותה היא.** דאי ליתא בכלל דינין אין לה חיים הכל גוזלין אותה והיא גוזלת את אחרים והכל בדילין הימנה: **אבל כופר.** והמית איש או אשה דמשתעי גבי כופר דשור המועד שהרג את האדם:

דליכא

ולרבי יוחנן בן ברוקא ניהוו מורא ופריה ורביה שני כתובין. וא"ת אמאי לא [ע]קאמר לרבנן ליהוו מורא ומזוזה ב' כתובים ולמאי דפרישית לעיל[פ] דתרווייהו צריכי אתי שפיר: **מכלל** דמ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות. פי' בקונטרס מדאיצטריך קרא להיקשא למיפטר נשים מזמן גרמא מכלל דמ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות פירוש דאי ה"א פטורות אמאי איצטריך הקישא דתפילין למיפטר נשים מזמן גרמא בלאו הכי נמי הוה ידעינן השתא כשלא הזמן גרמא נשים פטורות כ"ש דזמן גרמא ולא נהירא דהיכי מלי שתיק מהקישא דתפילין אדרבה אי שתיק מיניה הוה ילפינן ממצה והקהל דמ"ע שהזמן גרמא דנשים חייבות לכך פירש ר"י מכלל דמ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות דאי פטורות הוה ליה למיכתב הקישא דתורת ה' בפיך על ת"ת או על פדיון הבן להקישה אליו ולומר כי היכי דנשים פטורות מתלמוד (א) או מפדיון דהיינו מ"ע שלא הזמן גרמא ה"נ פטורות מכל מ"ע שלא הזמן גרמא כמו דמקיש לפטור דהזמן גרמא לתפילין אלא ש"מ מדכתב האי היקישא לתפילין דהוי הזמן גרמא מכלל דשאר מצות עשה שלא הזמן גרמא חייבות: **אלא** למ"ד תפילין הוי מ"ע שלא הזמן גרמא מאי איכא למימר. פי' הקונטרס דאדרבה איפכא הוה לן למימר דשלא הזמן גרמא נשים פטורות מתפילין ושהזמן גרמא נשים חייבות ממצה והקהל דסבר שני כתובים הבאים כאחד מלמדים ומשני מאן שמעת ליה דתפילין לא הוו זמן גרמא רבי מאיר וסבר לה אין מלמדים ופירש בקונטרס דלדידיה לא איצטריך הקישא אלא כדגמרינן לעיל מבנין אב וגמרינן מראיה דהוי מ"ע שהזמן גרמא ונשים פטורות ודקשיא לן נילף ממצה והקהל לחובא ר"מ סבר שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים עכ"ל[א] והיינו טעמא דמ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות דדוקא במצה והקהל כתב רחמנא לומר דחייבות אבל כל מ"ע שהזמן גרמא בעלמא נשים פטורות דכיון דאין מלמדין הוו כמו מיעוטא דוקא הני חייבות אבל אחריני לא[ב] וא"ת תינח זמן גרמא אבל שלא הזמן גרמא מנא ליה לחייבות וי"ל כיון דת"ת ופדיון הבן הוו שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין הוו כמו מיעוטא דוקא הני פטורות אבל שלא הזמן גרמא בעלמא נשים חייבות: **משום** דהוי שמחה מצה והקהל שלשה כתובים הבאים כאחד. וא"ת תרלת ההיא דמ"ע שהזמן גרמא דפטורות דליכא למילף ממצה והקהל [צ]דאיכא שמחה בהדייהו הוו שלשה כתובים הבאים כאחד [ק]כדפרישית אלא דמ"ע שלא הזמן גרמא מנ"ל דחייבות אימא דפטורות מתלמוד תורה ופדיון הבן וי"ל דלית ליה דר' יוחנן בן ברוקא והוו להו ג' כתובים הבאים כאחד ת"ת ופדיון הבן ופריה ורביה וא"ת ולאביי דאמר לעיל (דף לד:) אשה בעלה משמחה א"כ ליכא אלא ב' כתובים ומאי מתרץ (ב) ר' יהודה דאמר מלמדין ממ"ע שהזמן גרמא אימא דנילף לחיוב ממצה והקהל וי"ל דמוקי קידוש היום בהדי מצה והקהל והוו ג' כתובים ואין מלמדין ונשים [ר]חייבות בקידוש היום מן התורה דכתיב (שמות כ) זכור את יום השבת זכרהו על היין וכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו נמי בזכירה: **משום** כפרה חס רחמנא עליה. וא"ת כ"ש דאם לא נכתבה חס עליה טפי דאין עליה לא עונש ולא חטא וי"ל דמכל מקום איצטריך [ש]כפרה היכא דכתיב בה עונש לנשים בהדיא כגון גבי עריות:

איש

מסורת הש"ס

א) יבמות סה: גיטין מג: שבת קיא., ב) [בכתה"י נוסף: ויאמר להם אלהים, וכ"ה בפסוק וביבמות], ג) [לעיל כט. וש"נ], ד) [לעיל ל:], ה) [ב"ק נד:], ו) [מכות יא.], ז) עירובין צו: ח) [לעיל כט. וש"נ], ט) [בכתה"י ליתא עד כאחד. ולכאורה הוא יתור לשון], י) פסחים מג. סוכה כח. יבמות פד: ב"ק טו. תמורה ב: נדה מח:, כ) [ב"ק טו. ע"ש], ל) [בב"ק נוסף: ורבי יוסי הגלילי. ובכתה"י: כר' יוסי הגלילי], מ) ב"ק שם, נ) [במדבר יח], ס) [נלע"ל עונשן. וכרש"י בפסחים], ע) [בתוס' ר"י: לא פריך אפילו לרבנן], פ) [לד ע"ב ד"ה נשים], צ) [אולי צ"ל דכיון דאיכא], ק) [צ"ל כדפירש. ובדפו"ר: כדפיר'], ר) [כל זה עד סופו איתא בהרא"ש בשבועות כ: וכן בברכות כ: פ"ל דרבא כך אבל אביי ס"ל בברכות שם דנשים חייבות מדרבנן והנה תוס' דהכא איכא דאביי קיימי ול"ע ואולי אביי חזר בו מכי שמעיה מרבא דברכות שהשיב עליו שתי תשובות בדבר], ש) [בתוס' ר"י: איצטריך לאשמעינן דיש להם כפרה וכו'].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מכלל וכו' מתלמוד תורה או מפדיון הבן דהיינו מ"ע: (ב) ד"ה משום דהוי וכו' ומאי מתרץ לר' יהודה:

מוסף תוספות

א. ואומר השר מקוצי דא"צ לאוקמה כר"מ כפרש"י אלא. תוס' ישנים מובא במהרש"א ועי' מהרש"א ובעצמו"י שמפרשים תוס' לשיטת רש"י. ב. וכן כל דוכתא דאמרינן ב' כתובים אין מלמדין הא איפכא מלמדין בלא שום קרא אחרינא. שם.

עין משפט נר מצוה

שפז א מיי' פי"ב מהל' ע"ז הל' ג סמג לאוין נח:
שפח ב מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' ה סמג לאוין קכה:

תורה אור השלם

1. וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ וְכִבְשֻׁהָ וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיָּה הָרֹמֶשֶׂת עַל הָאָרֶץ: בראשית א כח
2. וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדְךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְיָ בְּפִיךָ כִּי בְּיָד חֲזָקָה הוֹצִאֲךָ יְיָ מִמִּצְרָיִם: שמות יג ט
3. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטֹּאת הָאָדָם לִמְעֹל מַעַל בַּייָ וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא: במדבר ה ו
4. וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם: שמות כא א
5. וְאִם שׁוֹר נַגָּח הוּא מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ וְהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת: שמות כא כט

מוסף רש"י

על שניהם הוא אומר כו'. דאשה נמי מיפקדה אפריה ורביה (גיטין מג.). דסיפק בידו לעשות. יכול, שאין מוחה בידו (לעיל ל:). פפונאי. בני פפונא, שם מקום (ב"ק נד:). הניחא למ"ד תפילין מצות עשה שהזמן גרמא. וקסבר לילה לאו זמן תפילין ה"ה שבת ויו"ט לאו זמן תפילין הילכך כיון דאיכא שבתא דלא מחייב בה זמן גרמא הוא (עירובין צו.). תפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא. מצות תפילין כל שעה גם בשבת דאי מפקת הוי להו זמן קבוע (עירובין צו.). לכל עונשין שבתורה. לאו וכרת, אבל עשה לא הוי עונש, הלכך מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, אבל לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא נשים חייבות (יבמות פד:). מכאן שהנשים חייבות על כל לא תעשה שבתורה שהרי עונשן מלקות (פסחים מג.). אשר תשים לפניהם. סלק כלל (ב"ק טו.). הך קמייתא. איש או אשה כי יעשו דמשתעי בקרבן (שם). משום כפרה חס רחמנא, דתיהוי להיא לענין כפרה (שם). משום דחיותה היא. דאי לא הואי בכלל דינין הוה פריך תגרי מינה (שם).